

SURİYE'DE UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI: ESAD REJİMİNİN ROLÜ VE BÖLGE ÜLKELERİNE ETKİLER

SUHAIL AL-GHAZI

GİRİŞ

Birçok bölgede ve Arap ülkesinde, Suriye'den gelen ticari ürünler içerisinde büyük miktarda Captagon hapı tespit edilmekte ve bu vakalar artmaktadır. Buna paralel olarak bazı Arap ülkeleri uyuş-

turucu kaçakçılığıyla mücadele çabalarını yoğunlaştırmış ve diğer taraftan ABD Kongresi, yönetimin Suriye ve Lübnan'dan gelen uyuşturucuların üretimi ve kaçakçılığıyla mücadele için daha fazla çaba göstermeye çağırılan bir karar taslağı hazırlamıştır. Bir taraftan Arap ülkelerinin Esad rejimiyle nor-

Uyuşturucu sorunu Suriye bağlamında yeni değildir ancak yakın zamandaki uyuşturucu baskınları ve bunların konumları, durumun bölgeyi daha fazla istikrarsızlaştırabilecek sonuçlar doğuracağına işaret ediyor.

malleştiği yönünde söylemler artarken, Suriye kaynaklı uyuşturucular, hâlihazırda sosyal ve ekonomik kriz yaşamakta olan Arap ülkelerinde daha fazla sosyal çatlaklara yol açma tehdidi yaratmıştır.

SURİYE'DEN GELEN UYUŞTURUCULAR NELERDİR?

Captagon, bugün Ortadoğu'daki en yaygın uyuşturuculardan biri olup Suriye ve Lübnan'dan gelen çoğu uyuşturucu sevkiyatının ana bileşenidir. Geçen yüzyılın altmışlı yıllarında depresyon ve hipokinetik bozuklukları tedavi etmek ve enerji artırmak amacıyla tıbbi bir ilaç olarak ortaya çıkan Captagon, bağımlılık ve nörolojik bozukluklar gibi zararlı yan etkilerinin anlaşılması nedeniyle 80'lerin sonlarında üretimi yasaklanana kadar kullanılmıştır. İlk hâlinde Fentanyl ilacını içermekteyken, Suriye'de üretilen Captagon, amfetamin, kafein ve diğer maddelerin bir karışımını ihtiva etmektedir.

Captagon, bir ilaç olarak kan dolaşımını uyarmakta ve enerji üretimini arttırdığı için yüksek bir güç hissi vermekte, ayrıca odaklanmayı arttırmakta ve uyku hissini gidermektedir. Bu nedenle, askerlerin ve savaşçıların daha uzun

süre uykusuz kalabilmelerini sağlamakta ve onlara korkusuzca savaş operasyonlarına katılmaya sevk eden cesaret duygusu aşıladığı için, captagon ticareti ve üretimi iç savaşlardan mustarip ülkelerde artmaktadır.¹ Temini ve kullanımının kolaylığı, örneğin Suudi Arabistan'daki fiyatının yaklaşık 10 dolar olması, özellikle fiziksel efor ve uzun çalışma saatleri gerektiren inşaat ve ulaşım sektörlerinde çalışan yabancı işçiler tarafından tercih edilmiş hâle getirmekte, Körfez Arap ülkelerini Captagon için önemli pazarlara dönüştürmekte, özellikle gençler arasında yaygınlaştırmaktadır. Beyaz renkli Suriye'de üretilen kaliteli Captagon, düşük kaliteli ve sarı renkli üzerinde C harfi ve L harfi olan diğer narkotik haplardan kolayca ayırt edilebilmektedir.

Bazı Arap ülkeleri Suriye kaynaklı sevkiyatlarda al-Amira, yani "Prenses" ismini taşıyan narkotik esrara el koymuştur. Bu ticari markalar, Suriye'den gelen narkotik maddelerin imalatından, sevkiyatından ve kaçaklığından sorumlu bir taraf olduğu ve işaretin onu diğer uyuşturuculardan ayırt etmek amacıyla kullanıldığını akla getirmektedir. Ayrıca Captagon üretimi, diğer ilaçlar gibi yüksek teknoloji laboratuvarlar

¹ The Drug Fuelling Conflict In Syria, *BBC Documentary*, 21 September 2015.

Hizbullah Lübnan'ı uyuşturucu merkezine dönüştürmekle suçlanıyor

Hizbullah, Lübnan ve Suriye'de elinde tuttuğu bölgelerde Captagon hapı imal edip hint kenevirini ekmele suçlanıyor

Suriye'deki iç savaşa Esed rejimine yardım için giren Hizbullah'ın, 2012'de **Captagon** üretimine ağırlık verdiği belirtiliyor

Körfez ülkeleri, Lübnan'ın Hizbullah'ı denetimde yetersiz kaldığını, örgütün tüm **ülke imanlarını uyuşturucu sevkiyatı için kullandığını** iddia ediyor

BEKAA VADİSİ

Uyuşturucunun merkezi olarak biliniyor. Çoğunlukta **Şii ve Sünni Araplar** ile az sayıda Hristiyan ikamet ediyor

Güvenlik kontrolü görünürde Lübnan ordusu ve polisinde olsa da buradaki **en etkin taraf Hizbullah ve onun milisleri**

LÜBNAN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İÇ GÜVENLİK KURUMU'NDAN EMEKLİ TÜMGENERAL

NACİ MALAYİB

"Devlet güçlerinin oluşturduğu güvenlik boşluğundan dolayı Hizbullah, özellikle Lübnan ve Suriye sınırı üzerinde **hem ekim hem de uyuşturucu ticareti yapıyor**"

"Avrupa, Afrika ve Körfez ülkelerine giden hapların çıkış noktasının Lübnan olduğu çok bariz ve bilinen bir gerçek"

LÜBNANLI GAZETECİ VE HİZBULLAH UZMANI

TONY BOULOS

"Lübnan açık bir şekilde **uyuşturucu trafiğinin merkezine dönüşmüş vaziyette**. Bunun yanında **Suriye de var**. Suriye rejimi ve Hizbullah bu konuda iki önemli ortak"

LÜBNAN TARIM BAKANI

ABBAS HACI HASAN

15 Kasım'da yaptığı açıklamada, Bekaa vadisinde üretilen **hint kenevirini "yeşil altına" benzeterek** dolaylı olarak kenevirin bu bölgede üretildiğini kabul etmişti

BEKAA VADİSİNDE HİNT KENEVİRİ EKEN LÜBNANLI HİSTİYAN ÇİFTÇİ

GEORGE FAHURİ

"Ortalama hint kenevirinin kilosu tarlada **400 dolar** ancak yurt dışına çıkınca bu fiyat **3 bin dolara** ulaşılıyor"

"Lübnan'ın yanı sıra Suriye'deki bazı **sınır bölgeleri de Hizbullah'ın elinde**. Bu bölgeler resmen uyuşturucuya **serbest pazar gibi** işlev görüyor"

26.12.2017

Hizbullah Lübnan'ı uyuşturucu merkezine dönüştürmekle suçlanıyor.

veya özel bir uzmanlık gerektirmemekte olup, ana bileşenleri olan amfetamin ve kafein maddeleri erişim sürecini kolaylaştıran yasaklı veya kontrollü maddeler olarak kabul edilmez.

Captagon kaçakçılığı teşebbüsleri son iki yılda artış

göstermesine rağmen, 2008 ve 2010 yılları arasında Suriye kaynaklı yüz binlerce Captagon hapına el konulduğunu gösteren Suudi ve Ürdün resmi verileri, Captagon'un üretim ve kaçakçılığının Suriye krizinden birkaç yıl önce başladığına işaret etmekte olup üretimin Lüb-

Suriye'deki Captagon üretiminin ve kaçakçılığının ölçeği, Suriye rejiminin ve iş dünyası seçkinlerinin nasıl doğrudan bu sürece dâhil olduğunun net bir örneğidir.

Uyuşturucu haplar Hatay'ın İşkenderun Limanı'nda bir gümrük deposunda görölmektedir.

nan'da 2007 yılında başladığı düşünölmektedir.² Hizbullah'a yakın uyuşturucu kaçakçılık ağlarının, Temmuz 2006 savaşından sonra Hizbullah'ın savaştan zarar gören mali yapısını desteklemek amacıyla yine Hizbullah'ın da yönlendirmesi ile faaliyetlerini artırdığına inanılmaktadır.³ Suriye'de savaşın başlamasıyla birlikte Captagon haplarının rejim kontrolündeki bölgelerde yayılmaya başlamasından önce, bazı silahlı muhalif gruplar ve Ulusal Savunma Milisleri arasında Captagon kullanım vakaları gözlenmiştir. Ancak 2016 yılının başlamasıyla birlikte Körfez Arap ülkeleri, Sudan, Libya ve Türkiye gibi bölgedeki bazı ölkelerde, Suriye ve Lübnan kaynaklı uyuşturucu sevkiyatı daha fazla gözlenmeye başlamıştır. Bu sevkiyatlar, Suriye, Lübnan ve

Körfez ölkeleri arasındaki kara taşımacılığının ve transit geçişlerin 2018 ortalarından itibaren başlaması ve 2015 yılında muhalif güçlerin kontrolüne geçtikten sonra kapalı bulunan Suriye ve Ürdün arasındaki Nassib-Jaber kapısının yeniden açılması ile birlikte yeniden artmaya başlamıştır.

UYUŞTURUCU ENDÜSTRİSİ VE KAÇAKÇILIGI ESAD REJİMİ TARAFINDAN KOLAYLAŐTIRILMAKTA VE YÖNETİLMEKTEDİR

Bazı araştırma raporları, Esad rejimine yakın iş adamlarının rejimin askerî ve güvenlik kurumlarıyla iş birliği içinde uyuşturucu üretim sürecine dâhil olduğunu ortaya koymak-

² (400) thousand Captagon pills seized, *Amman Net*, 22 December 2009.

³ Captured by Captagon? Lebanon's evolving illicit drug economy, *The Global Initiative Against Transnational Organized Crime*, May 2017.

tadır. Bölge yetkilileri ve görevden alınan subaylarla yapılan görüşmelere dayanan bir New York Times araştırmasına göre, Suriye cumhurbaşkanının kardeşi Mahir Esad'ın öncülüğünde Dördüncü Tümen'in Güvenlik Ofisi Başkanı Tümgeneral Ghassan Bilal, Lazkiye Limanı'na ve komşu ülkelere uyuşturucu taşınmasını kolaylaştırmanın yanı sıra uyuşturucu imalatını ve kaçakçılık ağını yönetmekle ve hatta laboratuvarlara koruma sağlamakla suçlanmaktadır.⁴ Makalede ayrıca Ürdün Narkotik Kontrol Dairesi Başkanı Tümgeneral Hassan al-Qudah'ın, Suriye'nin güneyinde Dördüncü Tümen'e ait ve Ürdün sınırına yakın kontrol noktalarını ve üslerini Ürdün'e uyuşturucu kaçakçılığı operasyonlarının başlangıç noktası olarak değerlendirdiğine ve tümgeneralin bunu tehlikeli bir sorun olarak gördüğüne değinilmektedir.

Al-Araby Al-Jadeed'in bir başka araştırması da Libya'nın doğusunda Tümgeneral Halife Hafter'in kontrolü altındaki bölgelerde aktif olarak faaliyet gösteren ve doğrudan Lazkiye Limanı'ndan bazen de Mısır üzerinden uyuşturucu ithal

eden ve Suriyeliler tarafından yönetilen bir uyuşturucu kaçakçılık şebekesini ortaya çıkarmıştır.⁵ Libya hem Afrika hem de Avrupa ülkelerine uyuşturucu geçiş kapısı olmasının yanı sıra, yıllardır devam eden çatışma ve güvenlik ağı zayıflığı nedeniyle Ortadoğu'daki en önemli uyuşturucu varış noktalarından biri olarak değerlendirilmektedir.⁶ Araştırmaya göre, Suriye-Libya vatandaşı Mahmoud Al-Dajj'a 2019'da Bingazi Cumhuriyet Savcılığı tarafından gıyabi idam kararı verilmiştir. Hüküm, Yunan polisinin Aralık 2018'de seyir hâlindeki "NOKA" gemisinde Al-Dajj'ın sahip olduğu bir sevkiyatta çok miktarda uyuşturucu bulduğuna dair bir istihbaratı iletmesinden sonra Libya polisinin Bingazi Limanı'nda şahsa ait bir şirketin depolarında çok miktarda uyuşturucu ele geçirmesi üzerine verilmiştir. Araştırma, Mahmoud Al-Dajj'in aynı zamanda ABD ve Avrupa yaptırımlarına tabi olan ve Beşar Esad'ın kuzeni Rami Makhoul'un Al-Dajj'in bir bölümüne sahip olduğu şirketlerden biri olan Cham Wings Airlines'ın münhasır acentesi olduğunu ortaya koymaktadır ve Suriye'de kayıtlı bu şirketin,

Libya, Suriye'den diğer Afrika ülkelerine uyuşturucu transfer noktası olarak kullanılmaktadır ve bu transferler Halife Hafter güçlerinin gözü önünde gerçekleşmektedir.

⁴ Ben Hubbard and Hwaida Saad, On Syria's Ruins, a Drug Empire Flourishes, *The New York Times*, 5 December 2021.

⁵ Hamza Khedher and Sami Ahmad, Syrian drugs... smuggled into Libya through the "al-Tayr Network", *al-Araby al-Jadeed*, 28 June 2021.

⁶ Mark Micallef, Shifting sands: Libya's changing drug trafficking dynamics on the coastal and desert borders, *The Global Initiative against Transnational Organized Crime*, 28 November 2019

Esad rejimiyle güçlü bağları ve rejimin himayesi olmadan uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinde bulunması mümkün görülmemektedir. Ayrıca, Suudi gümrüklerinin Nisan 2021'de Lübnan'dan gelen bir nar sevkiyatında yaklaşık iki milyon Captagon hâpı bulmasından sonra, bir başka Suriyeli iş adamı Hasan Daqo'nun adı Lübnan üzerinden yapılan Captagon ticaretinde ortaya çıkmıştır. Sevkiyatın ortaya çıkmasından sonra, Lübnan güvenlik güçleri Daqo'yu tutuklamış ve üzerinde, Malezya'da bir ticaret gemisinde bulunan Captagon kargosu ile bağına kanıtlayan belgeler bulmuştur. Enab Baladi gazetesinin araştırmasına göre, Hizbullah ile olan yakın ilişkisi sayesinde Daqo'nun, son iki yılda hem Suriye hem de Lübnan makamlarının gözü önünde iki ülke sınırında geniş arazileri zorla ele geçirmesine izin verilmiştir.⁷ Soruşturma, Daqo'nun Dördüncü Tümen'in koruması altında nasıl Suriye topraklarında Captagon üretimi için laboratuvarlar kurduğunu ve nar sevkiyatının Suriye'den Lübnan'a nasıl girdiğini ve ardından Cidde Limanı'na nasıl sevildiğini açığa çıkarmaktadır.

Suriye kaynaklı uyuşturucu sevkiyatlarının güzergâhı, kaçakçılığı gizlemek için kullanılan yöntemler ve genel olarak Captagon'un üretiminin laboratuvar ve çeşitli kimyasallar gerektirmesi hususları göz önüne alındığında, rejimin bu faaliyetleri doğrudan yönetmese bile bu yasa dışı faaliyetlerin rejimin kontrolü altındaki alanlarda gerçekleştirildiği ve hepsinden önemlisi rejimin bu faaliyetleri kolaylaştırdığını ileri sürmek mantıklıdır. Nitekim rejim, ithalatçılara döviz satış sürecini düzenleyen bir dizi kanun yoluyla ithal edilen malzemeler üzerinde sıkı kontroller uygularken, bu kontroller Captagon imalatı

amacıyla ithal edilen tıbbi ve kimyasal maddelerin takibi üzerinde uygulanmamaktadır. Ayrıca, bölge ülkeleri Suriye'den kaynaklanan büyük miktarda uyuşturucu madde bulduklarını yönünde açıklama yapmaktayken, rejim tarafından kaçakçılık amaçlı uyuşturucu bulunduğu haberi neredeyse hiç ilan edilmemektedir. Suriye valilikleri ile sınır kapıları arasındaki kontrol noktalarında, kamyonlara verilen geçiş hakkı uygulamasına rağmen mal yüklü ticari kamyonların denetlenmediği açıkça görülmektedir.

Suriye rejimi bağlantılı iş adamlarının, uyuşturucu ve Captagon kaçakçılığına karıştığına dair ilave kanıt, Suriye'den uyuşturucu taşımak için kullanılan temel yöntem bakıldığında ortaya çıkmaktadır. Bu yöntem bazen iyi bilinen markalı ürünlerin de kullanıldığı Suriye'de üretilmiş ticari ürünler içerisinde uyuşturucu hapların gizlenmesi şeklinde uygulanmaktadır. Captagon, Suriye kaynaklı giysi, metal, elektrikli ev aletleri ve gıda ürünlerinin yanı sıra sebze ve meyve sevkiyatlarının içerisinde de tespit edilmiştir. Nisan 2020'de Port Said Limanı'ndaki Mısır gümrükleri, Rami Makhlof'a ait Milkman Şirketinin süt paketlerinde yaklaşık 5 ton esrar bulmuştur. Yunan polisi, Noka gemisinde, 30 yıldan fazla bir süre Hafız ve Beşar Esad'ın sekreterliğini yapan Muhammed Daaboul'un oğlu Salim Daaboul'a ait ünlü "Altın Madalya/Golden Medal" deterjan paketlerinin içerisinde gizlenmiş milyonlarca narkotik hap tespit etmiştir. Ayrıca, Nisan 2020'nin sonlarında Suudi Arabistan, Cidde Limanı'nda Suriye'nin en önemli gıda ticaret şirketlerinden biri olan ve Mahir Esad'a yakınlığı ile bilinen iş adamı Adib Kabour'a ait Kabour International Group şirketi tarafından üretilen Yerba

⁷ Enab Baladi, Hasan Daqo lays hands on property in Syria and extends the second to drug trafficking, 30 April 2021.

Burseya Dağı'ndaki sığınaklarda bulunan PYD/PKK'ya ait uyuşturucu haplar

Mate içecek kutularının içinde yaklaşık 19 milyon Captagon hapı bulmuştur. Üç şirket, mallarında uyuşturucu bulunmasıyla ilişkilerini inkâr etmesine ve Suriye makamlarından ülke ekonomisine zarar verdiği gerekçesiyle uyuşturucu kaçakçılığının durdurulması için çalışmalarını talep etmesine rağmen, iş adamlarının rejimle ilişkileri ve bundan elde ettikleri karşılıklı ekonomik fayda, imalatında yer almasalar bile

uyuşturucu kaçakçılığına doğrudan dâhil olduklarına işaret etmektedir.

Nitekim, özellikle Ürdün sınırlarından kaçakçılığı yapılan tüm uyuşturucu sevkiyatlarının tespit edilememesi ve Afrika ülkeleri Libya ve Sudan'dan başlayıp Körfez ülkeleri ve Irak'a kadar genişleyen devasa pazar nedeniyle Suriye'de uyuşturucu ticareti, üretimi ve üretim kolaylığı Esad rejimine çok büyük maddi faydalar

Captagon kolayca üretilir ve diğer ilaçlara kıyasla güvenli görünebilir ancak yan etkileri özellikle gençler üzerinde çok daha tehlikeli olabilir.

Bölge ülkelerinin bir uyuşturucu sorunu olduğu muhakkaktır ancak bu ticareti engellemek maksadıyla diğer ülkelerle iş birliği yapmamaları hâlinde tek başlarına çözebilecekleri bir sorun değildir.

sağlamaktadır. Operasyonel Analiz ve Araştırma Merkezi (COAR) tarafından yayımlanan tahmini rakamlara göre, bölge ve Avrupa ülkeleri tarafından ele geçirilen Suriye kaynaklı uyuşturucu madde miktarı 2020 yılında yaklaşık 3,4 milyar doları bulmuştur.⁸ Bu rakam, 700 milyon dolar civarındaki toplam Suriye ihracatıyla karşılaştırıldığında, uyuşturucu ticaretinin rejim için nasıl temel bir gelir hâline geldiğini ve ticaretle uğraşan yetkililerin ve rejim savaşçılarının maaşlarının yanı sıra milis liderlerinin hesaplarına nasıl geçtiğini açıkça göstermektedir.

UYUŞTURUCU ÜRETİMİ VE TİCARETİ İÇİN ÇIKARIMLAR

Uyuşturucu ticareti Esad rejimine sağladığı büyük gelir kadar başka nedenlerle de kullanılmak istenmektedir. Büyük hacimli Suriye kaynaklı uyuşturucu, rejim tarafından bölgede ve Arap ülkeleri üzerinde, onları uyuşturucu akışını sınırlandırması için rejimle yeniden temas kurmaya itecek bir baskı unsuru olarak kullanılmak istenmektedir.

Esad rejiminin bu planına Eylül 2021'de Ürdünlü yetkililerin Amman'da rejim yetkilile-

riyle görüşmesi ve geçtiğimiz kasım ayında Kahire'de düzenlenen "Arap İstihbarat Forumu" toplantısı örnek olarak gösterilebilir. Hem Ürdün hem de Suudi Arabistan özellikle genç nüfus arasında uyuşturucunun yaygınlaşmasından mustarip durumdadır. Ürdün hükümeti kayıtlarına göre, 2021 yılında kaçakçılık, suistimal ve uyuşturucu kaçakçılığı vakalarının sayısı ortalama 54 vakaya ulaşmış ve günde 79 kişinin tutuklanması ile sonuçlanan yaklaşık 20 bin vakaya ulaşmıştır.⁹ Bu da önemli sosyal ve güvenlik sorunları doğuran işsizlik oranının 2021 ortalarında %25 ve özellikle gençler arasında %50 gibi rekor seviyelere ulaşmasına yol açmıştır. 2019'daki uluslararası istatistiklere göre, Suudi Arabistan'daki uyuşturucu bağımlılarının yüzdesi Covid-19 krizi ile ilişkili şekilde artma olasılığı ile birlikte yaklaşık %9'dur. Resmî Suudi verilerine göre, krallıktaki uyuşturucu bağımlılarının yaklaşık %40'ı Captagon kullanıcısıdır. Suudi gümrükleri tarafından Lübnan ve Suriye kaynaklı sevkiyatlarda tespit edilen hap sayısının son altı yılda 600 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Irak da gençler arasında "Kris-tal Meth"den sonra en yaygın uyuşturucu konumuna yükse-

⁸ The Syrian Economy at War: Captagon, Hashish, and the Syrian Narco-State, COAR, 27 April 2021.

⁹ Every day, 79 people are arrested in drug cases, *Al-Ghad*, 19 December 2021.

len Captagon bağımlılığından mustarip durumdadır. Irak hükûmeti rakamlarına göre, Irak polisi 2021 başından ekim ayına kadar Suriye'den gelen 50-60 milyon Captagon hapı ele geçirmiştir, bu sayı son iki yılda ele geçirilen uyuşturuculardan yirmi kat daha fazladır.¹⁰

Bu rakamlar bir taraftan Arap ülkelerinde toplumsal bir sorunu yansıtırken, diğer taraftan Libya, Sudan, Irak ve Lübnan gibi iç çatışmaların yaşandığı ülkelerde uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığının uyuşturucunun çatışmaları kolaylaştıran etkisi nedeniyle gelecekte de büyük tehlike arz etmeye devam edecektir. Uyuşturucu ticareti ve onu durdurmaya yönelik girişimler, aynı şekilde Avrupa için güvenlik tehdidi oluşturan Libya ve Suriye'deki çatışmalara siyasi çözümler geliştirmek gibi bölge devletlerine veya uluslararası topluluğa ek bir yük getirmektedir. Yunanistan, İtalya, Türkiye gibi birçok Avrupa ülkesinde Suriye kaynaklı uyuşturucu sevkiyatlarının tespit edilmesi ve Suriye'nin uyuşturucu üreten bir ülke hâline dönüşmesi sadece Ortadoğu ülkelerine ve uluslararası toplum politikalarına vereceği zararla kalmayıp Avrupa Birliği ve Türkiye için de doğrudan bir güvenlik tehdidi oluşturmaktadır.

SONUÇ

Suriye'deki uyuşturucu sorunu, artık sadece bazı silahlı grupların uyuşturucu tüketimi veya komşu ülkelere kaçak yollarla sokma girişimleriyle sınırlı değildir. Son yıllarda rejime karşı uygulanan yaptırımlar ve yaşanan şiddetli ekonomik krizin gölgesinde, Esad rejimi ve onun milisleri için milyonlar kazandıran karlı bir iş kolu hâline dönüşmüştür.

Aynı zamanda rejimin elinde bir dizi bölge ülkesi üzerinde bir baskı unsuruna dönüşmüştür ve 2003 ile 2010 arasındaki Lübnan krizinde cihatçı gruplar kartını kullanarak diğer ülkeleri onunla temas kurmaya zorlamasını hatırlatmaktadır. Ancak normalleşme dahi rejimin milislerinin en önemli mali kaynaklarından birini kaybetmesini engelleyemez. Öte yandan, bu büyük miktardaki uyuşturucu akışı, zaten istikrarsızlıktan mustarip ülkelerde, özellikle de silahlı çatışma, ekonomik sorunlar ve yüksek işsizliğin yaşandığı bölge ülkelerinde bir istikrarsızlık faktörü olmaya devam etmektedir. Bölge ülkeleri ve uluslararası toplum, rejime ve uyuşturucu üretiminden sorumlu olanlara karşı net bir duruş gerektiren ve son derece önemli bir konu olan uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı konusunu ele almalı ve Suriye üzerinden kaçakçılıkla mücadelede çözüm ve mekanizmalar bulmak üzere birlikte çalışmalıdır.

¹⁰ Sinan Mahmoud, Watch Iraqi special forces raid drug rings 'more dangerous than terrorism', *The National News*, 25 October 2021.

Suhail al-Ghazi

Suhail al-Ghazi, Şam Üniversitesi Tarih Bölümünü bitirmiştir. Tahrir Ortadoğu Politikası Enstitüsünde kurum dışı araştırmacı olarak görev almaktadır. Suriye'de rejim hâkimiyeti altındaki alanlarda güvenlik, ekonomi ve yönetim konularında uzmanlaşmıştır.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2022

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)